

NOTATKI BOTANICZNE

Nowe stanowiska *Lythrum hyssopifolia* (Lythraceae) we wschodniej części Kotliny Sandomierskiej

Lythrum hyssopifolia L. (krwawnica wąskolistna) występuje w Europie, Afryce, Azji, Australii, Nowej Zelandii, Ameryce Północnej i Południowej, dlatego pod względem fitogeograficznym zalicza się ją do elementu łącznikowego kosmopolitycznego. Europejski zasięg krwawnicy wąskolistnej ogranicza się do zachodniej i centralnej części kontynentu, przy czym fragment wschodniej granicy zasięgu tego gatunku przebiega wzdłuż doliny Wisły (MEUSEL i in. 1978).

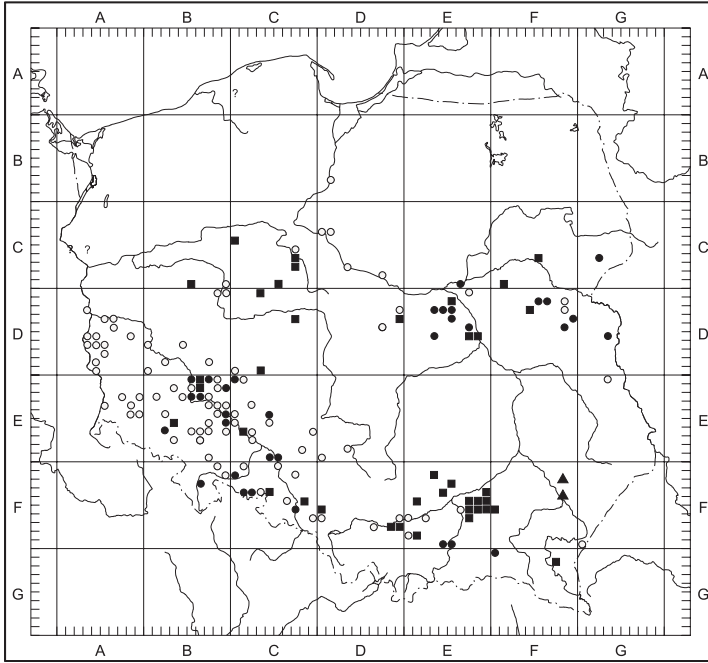
Spotykana na wilgotnych brzegach rowów odwadniających, starorzeczy i stawów krwawnica wąskolistna, należy do rzadkich składników polskiej flory naczyniowej. W najnowszym wydaniu „czerwonej księgi” posiada ona status gatunku bliskiego zagrożenia – kategoria LR (POPIELA 2001). Większość stanowisk *Lythrum hyssopifolia* na terenie Polski to stanowiska historyczne, niepotwierdzone po 1945 r. Po roku 1980 polscy botanicy podali lub potwierdzili tylko 51 stanowisk tego taksonu, zlokalizowanych w 39 małych kwadratach sieci ATPOL (ZAJĄC & ZAJĄC 2001). Wyraźne zagęszczenie istniejących obecnie stanowisk znajduje się w Kotlinie Sandomierskiej – na terenie Płaskowyżu Tarnowskiego (WAYDA 1996) i w północnej części Okręgu Radomyskiego (WAYDA 2001) (Ryc. 1).

Przyczyną zaniku naturalnych stanowisk *Lythrum hyssopifolia* w Polsce jest przede wszystkim regulacja rzek oraz osuszanie terenów podmokłych. Według ostatnich doniesień gatunek ten spotyka się głównie na okresowo podmokłych polach uprawnych (WAYDA 1996, 2001; NOWAK 2002). Występowanie na siedliskach antropogenicznych ma najprawdopodobniej duże znaczenie, jeśli chodzi o możliwość jego egzystencji na obszarze Polski.

Potwierdzeniem tego jest odkrycie trzech nowych stanowisk *Lythrum hyssopifolia* we wschodniej części Kotliny Sandomierskiej – na których roślina ta występuje jako apofit. Nowe stanowiska *L. hyssopifolia* należą do najdalej na wschód wysuniętych, obecnie istniejących w Polsce.

Pierwsze stanowisko *Lythrum hyssopifolia*, znaleziono we wsi Kolonia Bukowina Zachodnia (ok. 2 km na zachód od głównej szosy we wsi Bukowina I); kwadrat ATPOL **FF 2813** (kwadrat o boku 2,5 km). Krwawnica wąskolistna rosła tam w obrębie przydrożnego nieużytku, przy uprawie kukurydzy, na wilgotnej, gliniastej glebie.

Zdj. 1. 20.VII. 2003; powierzchnia zdjęcia: 20 m²; pokrycie: warstwa C – 60%, warstwa D – 10%; liczba gatunków w zdjęciu: 27. **Ch. Isoëto-Nanojuncetea: Gnaphalium uliginosum** 2; *Juncus bufonius* 2; *Lythrum hyssopifolia* 2; *Peplis portula* 2; *Plantago intermedia* 2; *Spergularia rubra* +; **Ch. Stellarietea**

Ryc. 1. Rozmieszczenie *Lythrum hyssopifolia* L. w Polsce (według ZAJĄC & ZAJĄC 2001; uzupełnione). ○ – stanowisko niepotwierdzone po 1945 r.; ● – stanowisko potwierdzone po 1945 r.; ■ – stanowisko potwierdzone po 1980 r.; ▲ – nowe stanowisko; ? – stanowisko wątpliwe

Fig. 1. Distribution of *Lythrum hyssopifolia* L. in Poland (after ZAJĄC & ZAJĄC 2001; supplemented) ○ – locality not confirmed after 1945; ● – locality confirmed after 1945; ■ – locality confirmed after 1980 r.; ▲ – new locality; ? – locality uncertain

mediae: *Digitaria ischaemum* 1; *Setaria pumila* 1; *Spergula arvensis* 1; *Matricaria maritima* subsp. *inodora* 1; *Echinochloa crus-galli* +; *Oxalis fontana* +; *Sonchus arvensis* +; *Viola arvensis* +; **Ch. Molinio-Arrhenatheretea:** *Potentilla anserina* 2; *Alopecurus geniculatus* +; *Carex hirta* +; *Lolium perenne* +; *Rumex acetosa* +; **Inne:** *Bryum argenteum* D 2; *Polygonum lapathifolium* s. lato 1; *Elymus repens* +; *Bidens tripartita* +; *Capsella bursa-pastoris* +; *Equisetum arvense* +; *Oxyrrhynchium hians* D +; *Tanacetum vulgare* +.

Drugie stanowisko tej rzadkiej rośliny znajduje się ok. 2,5 km na wschód od skrzyżowania dróg przed wsią Jedlinki, tuż przy szosie prowadzącej do wsi Biszczka I; kwadrat ATPOL **FF 2802**. W tym przypadku siedliskiem *Lythrum hyssopifolia* jest wilgotny skraj pola uprawnego (uprawa gryki).

Zdj. 2. 31.VII.2003; powierzchnia zdjęcia: 15 m²; pokrycie: warstwa C – 70%, warstwa D – 5%; liczba gatunków w zdjęciu: 26. **Ch. Isoëto-Nanojuncetea:** *Peplis portula* 3; *Juncus bufonius* 2; *Gnaphalium uliginosum* +; *Lythrum hyssopifolia* +; *Plantago intermedia* +; *Spergularia rubra* +; **Ch. Molinio-Arrhenatheretea:** *Lythrum salicaria* 1; *Poa annua* 1; *Ranunculus repens* 1; *Lysimachia vulgaris* 1; *Alopecurus pratensis* +; *Potentilla anserina* +; *Rumex crispus* +; **Ch. Stellarietea mediae:** *Polygonum aviculare* 1; *Echinochloa crus-galli* +; *Mentha arvensis* +; *Setaria pumila* +; *Matricaria maritima* subsp. *inodora* +; **Inne:** *Ranunculus flammula* 2; *Poa palustris* 1; *Polygonum lapathifolium* s. lato 1; *Brachythecium rivulare* D +; *Calliergonella cuspidata* D +; *Equisetum arvense* +; *Fagopyrum esculentum* +; *Oxyrrhynchium hians* D +.

Ostatnie z nowych stanowisk *Lythrum hyssopifolia* odkryte zostało w dolinie Sanu, ok. 250 m na wschód od północnego krańca wsi Leżachów (koło Sieniawy), w położonym wśród łąk młodniku brzoźowym, na odsłoniętej, wilgotnej glebie przy młodych brzożach; kwadrat ATPOL FF 4833.

Zdj. 3. 16.VIII. 2003; powierzchnia zdjęcia: 12 m²; pokrycie: warstwa B – 7%, warstwa C – 95%, warstwa D – 30%; liczba gatunków w zdjęciu: 28. **Ch. Molinio-Arrhenatheretea:** *Juncus effusus* 3; *Potentilla anserina* 3; *Ranunculus repens* 3; *Deschampsia caespitosa* 2; *Lotus uliginosus* 1; *Plantago lanceolata* 1; *Carex ovalis* +; *Cerastium holosteoides* +; *Dacylis glomerata* +; *Epilobium palustre* +; *Lythrum salicaria* +; *Ranunculus acris* +; *Rumex acetosa* +; **Ch. Isoëto-Nanojuncetea:** *Peplis portula* 1; *Gnaphalium uliginosum* +; **Lythrum hyssopifolia** +; *Plantago intermedia* +; **Inne:** *Oxyrrhynchium hians* D 2; *Betula pendula* B 1; *Agrostis canina* 1; *Calliargonella cuspidata* D 1; *Carex gracilis* 1; *Galium palustre* 1; *Ranunculus flammula* 1; *Alisma plantago-aquatica* +; *Brachythecium rivulare* D +; *Juncus articulatus* +; *Lycopus europaeus* +; *Polygonum aviculare* +; *P. hydropiper* +; *Sagina procumbens* +.

Jak wynika z danych literaturowych oraz prezentowanych wyników badań *Lythrum hyssopifolia* występuje obecnie w Polsce głównie w zbiorowiskach segetalnych. Toteż do czynników zwiększających ryzyko wyginięcia tego gatunku należy zaliczyć powszechne stosowanie w rolnictwie herbicydów.

Użyte w artykule nazewnictwo roślin naczyniowych podano za MIRKIEM i in. (2002), natomiast mchów za OCHYRĄ i in. (2003). Dokumentacja zielnikowa została złożona w Herbarium Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego (KRA).

Summary. The new localities of *Lythrum hyssopifolia* (Lythraceae) in the eastern part of the Sandomierz Basin. *Lythrum hyssopifolia* L. reaches the eastern limit of its geographical range. A great number of its localities have not been reconfirmed after 1945 (Fig. 1), therefore it is regarded as a species LR (lower risk) (POPIELA 2001). Recently, the species has been found in cultivated fields.

In 2003, three new localities of *Lythrum hyssopifolia* were found in the eastern part of the Sandomierz Basin (ATPOL grid squares: FF 28, FF 48). It occurs there as an apophyte, in synanthropic communities. All of the new localities of the species are documented phytosociologically. The modified map of the distribution of *L. hyssopifolia* is presented.

LITERATURA

- MEUSEL H., JÄGER E., RAUSCHERT ST. & WEINERT E. 1978. Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora. 2. s. 297. Karten. G. Fisher, Jena.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIREK H., ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2002. Vascular Plants of Poland – a checklist. – W: Z. MIREK (red.), Biodiversity of Poland, 1, s. 442. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- NOWAK S. 2002. Krwawnica wąskolistna – *Lythrum hyssopifolia* L. – W: A. NOWAK & K. SPAŁEK (red.) 2002, Czerwona księga roślin województwa opolskiego. Rośliny naczyniowe wymarłe, zagrożone i rzadkie, s. 19. Opol. Tow. Przyj. Nauk, Opole.
- WAYDA M. 1996. Rośliny naczyniowe Płaskowyżu Tarnowskiego (Kotlina Sandomierska). – Zesz. Nauk. Uniw. Jagiell. Pr. Bot. 29: 1–132.
- WAYDA M. 2001. Rośliny naczyniowe północnej części Okręgu Radomyskiego (Kotlina Sandomierska). – Zesz. Nauk. Uniw. Jagiell. Pr. Bot. 36: 1–117.

- OCHYRA R., ŻARNOWIEC J. & BEDNAREK-OCHYRA H. 2003. Census Catalogue of Polish Mosses. – W: Z. MIREK (red.), Biodiversity of Poland, **3**, s. 372. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- POPIELA A. 1999. The distribution of character species of *Isoëto-Nanojuncetea*-class in Poland. Pt. III. *Sagina ciliata*, *Sagina subulata*, *Lythrum hyssopifolia* and *Mentha pulegium*. – Fragn. Flor. Geobot. **44**: 437–443.
- POPIELA A. 2001. *Lythrum hyssopifolia* L. – Krwawnica wąskolistna. – W: R. KAŻMIERCZAKOWA & K. ZARZYCKI (red.) 2001, Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe, s. 258–259. Instytut Botaniki im. W. Szafera i Instytut Ochrony Przyrody, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

AGNIESZKA MICHALEWSKA, *Zakład Taksonomii Roślin i Fitogeografii, Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, ul. Kopernika 27, PL-31-501 Kraków, Polska; e-mail: michalewska@fagus.ib.uj.edu.pl*

Przyjęto do druku: 11.10.2004 r.

Nowe stanowisko *Lathyrus pisiformis* (Fabaceae) na Pojezierzu Litewskim

Lathyrus pisiformis L. (groszek wielkoprzylistkowy) jest światłożadną byliną związaną przede wszystkim ze strefą lasostepu wschodniej Europy i zachodniej Syberii. Kilkadziesiąt stanowisk znanych jest z Europy Środkowej, w tym z Polski, gdzie przebiega zachodnia granica zasięgu (HULTÉN & FRIES 1986).

Większość polskich stanowisk znajduje się w rejonie Gór Świętokrzyskich. Pozostałe rozproszone są w północno-wschodniej połowie kraju, nieznacznie przekraczając linię Wisły. Występuje w widnych lasach i zaroślach oraz na ich obrzeżach. Na wielu stanowiskach gatunek zanika, w związku z tym został uznany za narażony na wyginięcie (kategoria VU) i uwzględniony w polskiej „czerwonej księdze” roślin (HERBICH 2001). Na Pojezierzu Litewskim *Lathyrus pisiformis* znaleziony był na trzech stanowiskach (Ryc. 1): dwóch w Wigierskim Parku Narodowym koło Piotrowej Dąbrowy i Huty [SOKOŁOWSKI 1988(1990); *leg. A. Sokołowski* 1982, 1983, BIL; ATPOL GB 09] oraz jednym koło Jałowa blisko Suwalskiego Parku Krajobrazowego (*leg. J. Żurawski* 1969, BIL; ATPOL FA 88).

W czerwcu 2004 r. znaleziono nie znane miejsce występowania omawianego gatunku we wsi Berżniki ok. 1 km na SE od zwartej zabudowy, przy dawnej szosie na Grodno (*leg. P. Pawlikowski*, WA). Położone jest w kwadracie ATPOL **GB 02 93** o boku 1 km (ZAJĄC & ZAJĄC 2001) (Ryc. 1). W regionalizacji fizyczno-geograficznej KONDRACKIEGO (2002) stanowisko to znajduje się na Pojezierzu Litewskim, we wschodniej części mezoregionu Pojezierze Wschodniosuwalskie, w obrębie tzw. Pojezierza Sejneńskiego.

W Berżnikach *Lathyrus pisiformis* rośnie w liczbie ok. 100 pędów generatywnych w widnym (zwarcie warstwy drzew nie przekracza 60%), 50–80 letnim drzewostanie